

Ett schakt i kvarteret Proban

Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning Västerås 232:1
Kvarteret Proban
Västmanlands län
Västmanland

Duncan Alexander

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Målsättning och metod.....	4
Undersökningsresultat.....	5
Tolkning	6
Referenser.....	6

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 57 20
E-post: info@kmmd.se

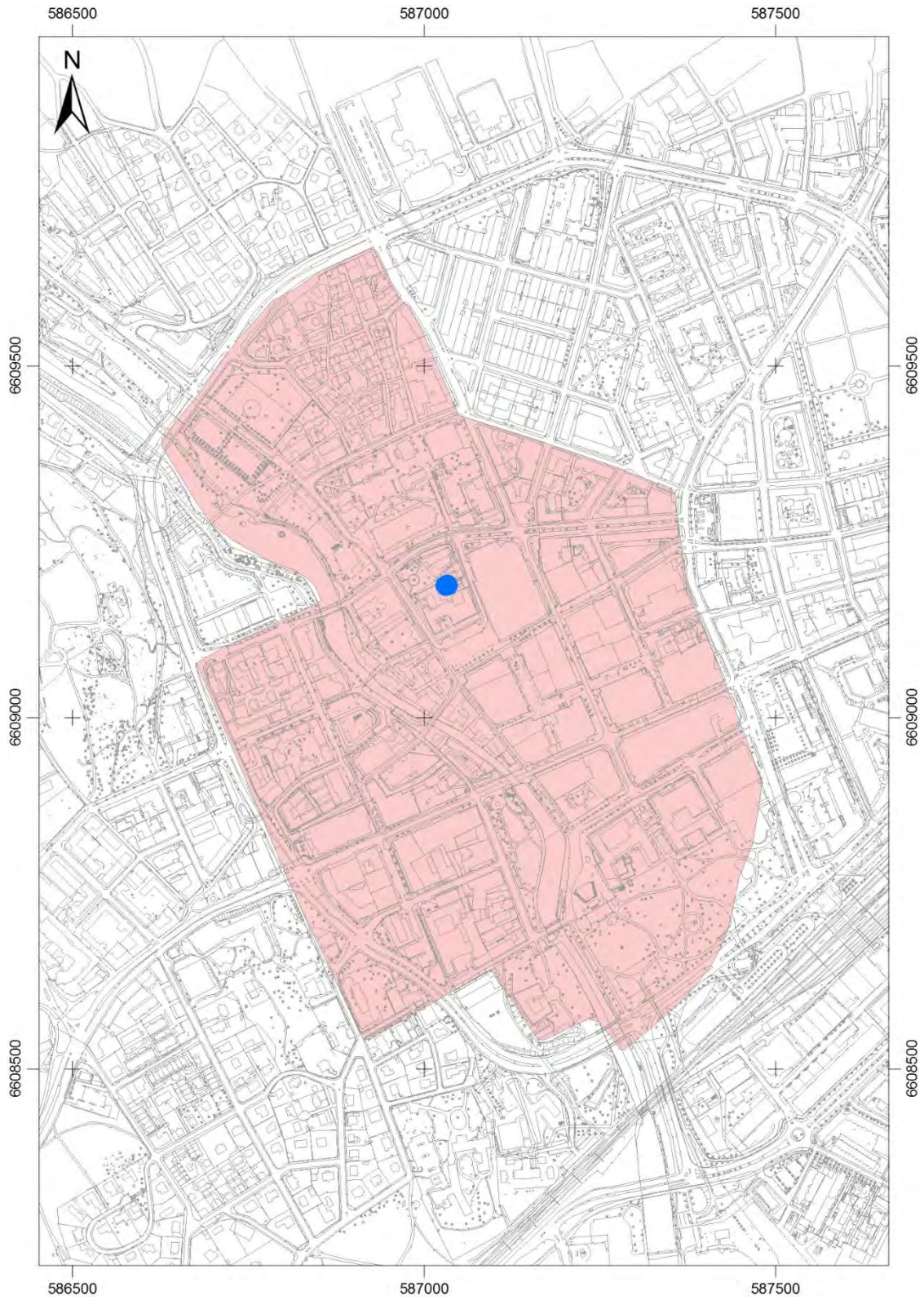
© Stiftelsen Kulturmiljövård 2015

Omslagsfoto: Schaktet bakom Östra kyrkogatan. Foto från nordöst av Duncan Alexander.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN:978-91-7453-455-9

Västerås 2015

Figur 1. Stads-karta över Västerås med fornlämning 232:1 (rosa färg) samt undersökningsområdets läge (blå punkt) markerade. Skala 1:10 000.

Inledning

Med anledning av fjärrvärmeunderhåll vid Östra Kyrkogatan 3, inom kvarteret Proban i Västerås, har Stiftelsen Kulturmiljövård utfört en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. Undersökningsområdet ligger inom fornlämning Västerås 232:1, Västerås medeltida och historiska stadslager (figur 1). Arbetet, som beställdes av Mälarenergi, utfördes under april månad 2015 efter beslut av Länsstyrelsen i Västmanlands län (dnr 431-1545-15 daterat 2015-04-01).

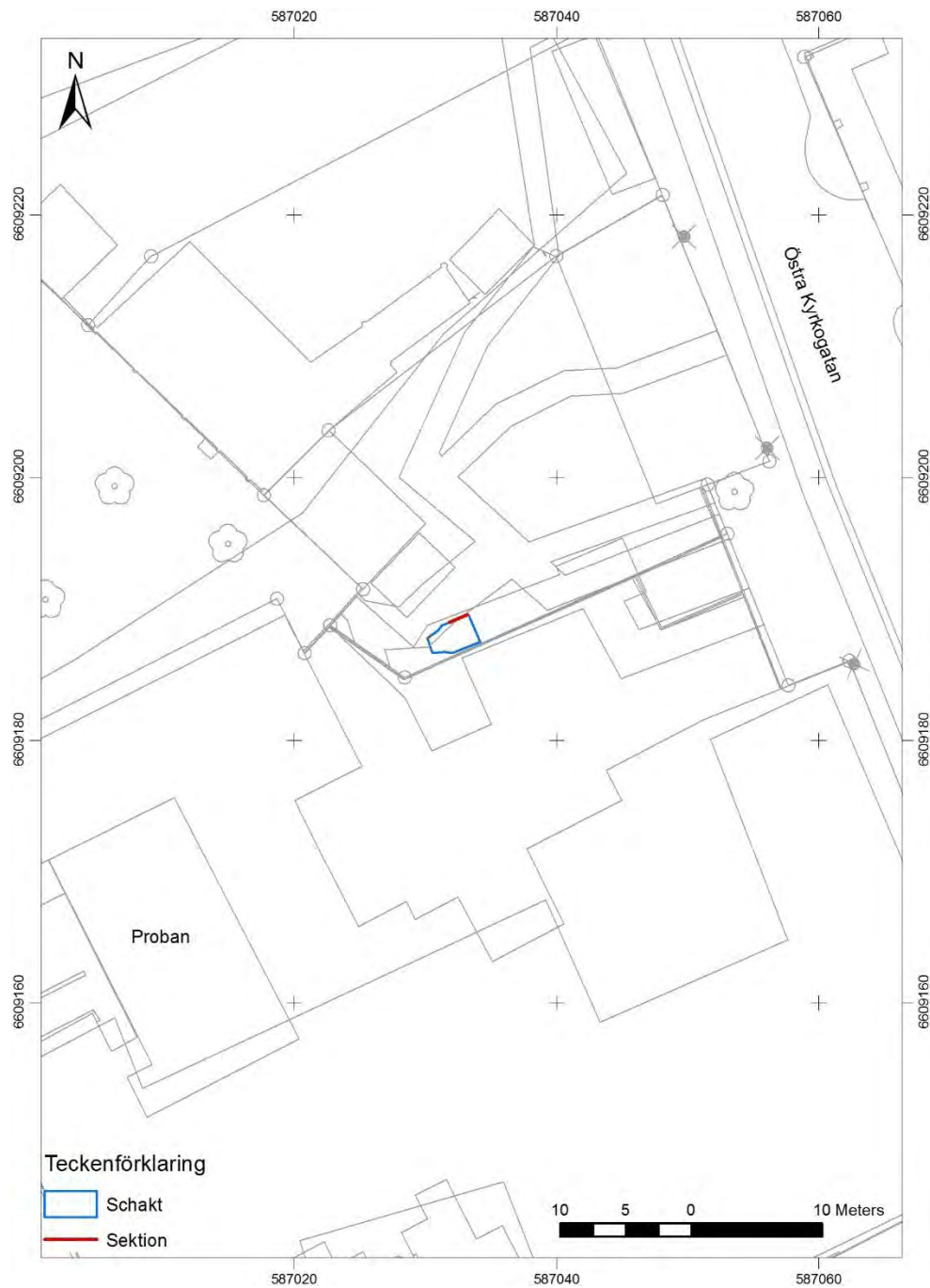

Figur 2. Schaktet sett från nordöst. Foto: Duncan Alexander.

Målsättning och metod

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att dokumentera fornlämningen för att tillvarata områdets historia.

Förundersökningen skulle klargöra fornlämningens eventuella utbredning i schaktet. En bedömning av kulturlager, anläggningar och fynd var önskvärd. Om stratigrafiskt intakta lager påträffades skulle dessa dokumenteras genom sektionsritningar.

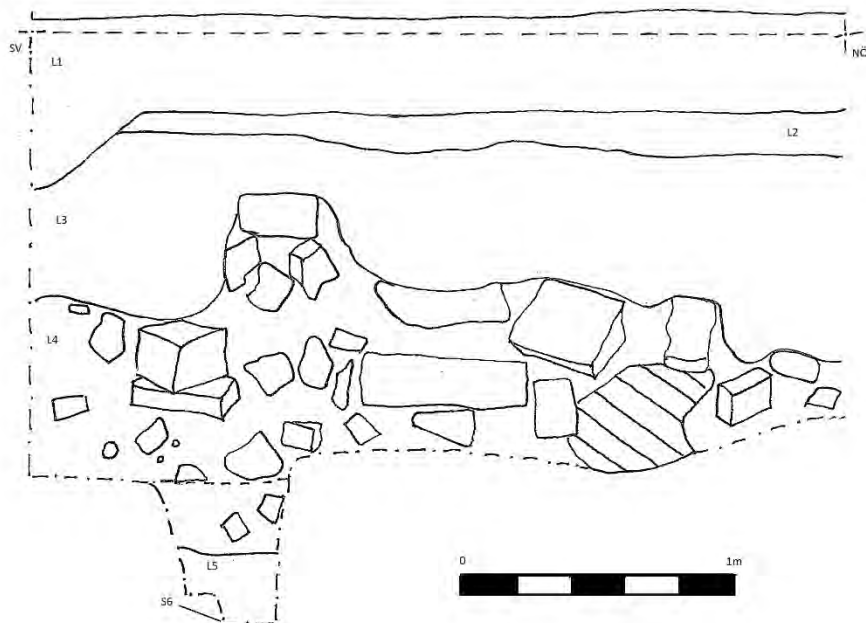

Figur 3. Schaktplan. Skala 1:500.

Undersökningsresultat

Schaktet var 6,5 x 2,5 meter stort och ca 0,85 meter djupt.

Den större delen av ytan grävdes inom ett redan befintligt ledningsschakt. Endast i schaktets nordöstra hörn påträffades intakta kulturlager i plan. En mindre provruta grävdes ned genom de underliggande lagren. I botten påträffades de övre delarna av en tegelkonstruktion täckt av sandigt kalkbruk (lager 6). Över konstruktionen och detta lager låg ett lager med mörkbrun organisk silt med rikliga inslag av kol och måttliga inslag av bränd lera som sannolikt utgjorde rester av lerklining. Lagret innehöll även enstaka slaggfragment och brända ben (lager 5). Över lager 5 fanns ett upp till 0,42 meter tjockt raseringslager bestående av rikligt med tegel- och natursten med synliga spår av kalkbruk (lager 4). I lagret påträffades porslin som sannolikt dateras till 1800- eller 1900-tal. Ett mörkt lager med sandig silt (lager 3) täckte lager 4. Över detta låg utjämnings- och sättlager av lera och grus (lager 1 och 2), båda relaterade till dagens gårdsyta.

Figur 4. Sektionsritning av delar av schaktets norra vägg (från SV, jfr plan i figur 3). Ritning: Duncan Alexander.

Lagerbeskrivningar:

1. Grus. Bärlager.
2. Mellanrå lera. Sättlager för grus.
3. Mörkgrå sandig silt med inslag av små tegelfragment, kalkbruk, kol och träflisor. Matjord/odlingslager?
4. Stora tegelbitar och stenar med kalkbruk. Raseringslager. I lagret påträffades två skärivor sentida porslin samt en metallkapsyl.
5. Mörkt brunrå organisk sandig silt med rikliga inslag av kol och moderata inslag av bränd lera (möjlig lerklining) samt enstaka slaggfragment och brända ben. Avfallslager.
6. Röd Tegelkonstruktion med gult sandigt kalkbruk. Troligen rester av en byggnad.

Tolkning

Historiska kartor över området visar att en rad med byggnader har legat längs vad som då hette "Lilla Kyrkogatan". De kan ses redan på den äldsta stadskartan från 1688, fram till en karta från 1902 (framställd kort tid innan Stadshotellet uppfördes). Schaktet grävdes inom utbredningen av en av dessa byggnader, belägen vid Lilla Kyrkogatans östra sida. Tegelkonstruktionen som framkom i botten av provrutan (nummer 6 på sektionsritningen) kan utgöra rester av en vägg/grund som raserats i samband med uppförandet av Stadshotellet. Lager 5 och 4 har sannolikt deponerats under samma konstruktionsarbete, möjligen i syfte att höja upp och jämna ut markytan. Förekomsten av sentida porslin och en korroderad kapsyl stödjer denna tolkning. Lager 3 kan också associeras med uppförandet av Stadshotellet, det har tolkats som ett trädgårds-/odlingslager relaterat till färdigställandet av marken efter att hotellet stod klart.

De enda arkeologiska lämningar (äldre än år 1850) som framkom i schaktet var tegelkonstruktionen och lager 6, och möjligen lager 5, i provrutan.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Kommunala bakgrundskartan 1:500, 1:10 000.

http://kartor.vasteras.se/external/kartor/?app=_historiskakartor

Tekniska och administrativa uppgifter

KM projektnr:	KM15044
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-1545-15, 2015-04-01
Undersökningsperiod:	2015-04-09 och 2015-04-10
Exploateringsyta:	16,25 m ²
Personal:	Duncan Alexander
Belägenhet:	Östra Kyrkogatan, Kvarteret Proban, Domkyrkoförsamlingen, Västerås Stad
Ekonomisk karta:	11G2i
Koordinatsystem:	SWEREF 99TM
Koordinater:	6609187/587032
Höjdsystem:	-
Inmättningsmetod:	Manuellt från befintlig bebyggelse, schakten digitaliserade i efterhand.
Dokumentationshandlingar:	En sektionsritning i skala 1:10 samt 5 digitala fotografier förvaras hos KM i väntan på beslut om fyndfördelning
Fynd:	Inga fynd tillvaratagna.